

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1994-1995

2 MAART 1995

HOORZITTING

**over het SERV-advies van 5 oktober 1994
over de opportuniteit, de sociaal-economische effecten
en het belang van economische compensaties bij legerbestellingen**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Economie, Energie, Landbouw en Werkgelegenheid
uitgebracht door de heer H. Candries**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer J. Laverge.

Vaste leden : de heren H. Candries, P. Deprez, J. Lenssens, E. Schuermans en J. Weyts ;

de heren F. Dielens, C. Lisabeth, J. Sleeckx en G. Vermassen ;

de heren L. Bril en J. Laverge en mevrouw L. Nelis-Van Liedekerke;

de heer F. Wymeersch ;

de heer H. Olaerts ;

de heer A. De Boeck.

Plaatsvervangers :

de heren S. De Clerck, J. De Roo, J. Dupré en J. Taylor en mevrouw R. Van Cleuvenbergen ;

de heer M. Bourgois, mevrouw M. De Meyer en de heren P. Hostekint en J. Leclercq ;

de heren J. Buchmann, D. Van Mechelen en F. Vergote ;

de heer W. Peeters ;

de heer M. Capoen ;

de heer L. Barbé.

INHOUD

I.	SAMENSTELLING VAN DE SERV-DELEGATIE	3
II.	UITEENZETTING DOOR DE HEER ROBERT VOORHAMME	
	1. Basisprincipes	4
	2. Voorwaarden waaraan de economische compensaties moeten voldoen	4
III.	UITEENZETTING DOOR MEVROUW RIA VAN PEER, ATTACHE BIJ DE SERV	
	1. Voor- en nadelen van de economische compensaties	4
	2. Over hoeveel frank gaat het ?	6
	3. Welk prijskaartje hangt er aan de de economische compensaties ?	6
	4. Welke zijn de sociaal-economische effecten ?	6
IV.	VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN MET ANTWOORD VAN DE DELEGATIELEDEN	

DAMES EN HEREN,

De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen bracht op 5 oktober 1994, aan de heer L. Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaamse minister van Economie, Energie, Landbouw en Werkgelegenheid een advies uit over : „de opportuniteit, de sociaal-economische effecten en het belang van economische compensaties bij legerbestellingen”.

Bij brief van 10 november 1994 verzocht de secretaris-generaal van de SERV, de Voorzitter van de Vlaamse Raad, om dit advies toe te lichten in de in deze aangelegenheid bevoegde Commissie.

Conform de bepaling van artikel 31, punt 2, b) werd dit verzoek aan de Commissie voor Economie, Energie, Landbouw en Werkgelegenheid voorgelegd. De Commissie stemde met dit verzoek in. Op 24 januari 1995 werd in de Commissie een hoorzitting georganiseerd met een delegatie van de SERV. Het SERV-advies met de studie in bijlage werd door de SERV rechtstreeks overgezonden aan de leden van de Commissie. Ter informatie wordt verwezen naar het SERV-advies en de in bijlage ervan opgenomen studie.

De heer J. Laverge, voorzitter, verwelkomt de heer Robert Voorhamme, Voorzitter van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen en zijn medewerkers.

I. SAMENSTELLING VAN DE SERV-DELEGATIE

- de heer Robert Voorhamme, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen ;
- de heer Philippe Muyters, secretaris-generaal ;
- mevrouw Ria Van Peer, attaché ;
- de heer Wim Knaepen, adjunct-attaché.

II. UITEENZETTING DOOR DE HEER R. VOORHAMME, VOORZITTER VAN DE SERV

De voorzitter van de SERV dankt de Commissie voor de bereidwillige inwilliging van het verzoek door de SERV geformuleerd, om dit advies te mogen toelichten tijdens deze hoorzitting. Spreker benadrukt de complexiteit van de problematiek van de economische compensaties bij legerbestellingen en hoopt dat deze hoorzitting kan bijdragen tot een beter inzicht van de Commissie in deze problematiek.

De heer R. Voorhamme stipt aan dat dit advies door de SERV werd uitgebracht, ingevolge het verzoek van de Vlaamse minister-president van 16 maart 1994, over : „de opportuniteit, de sociaal-economische effecten en het belang van economische compensaties bij legerbestellingen”. De SERV heeft zich aan het werk gezet en gepoogd een inventaris te maken van de economische compensaties en van de context waarin deze tot stand komen. De SERV diepte deze problematiek grondig uit en poogde tevens een voorstel te formuleren. De SERV, als interprofessioneel orgaan, huisvest verschillende sectorcommissies die op een onafhankelijke wijze werken. De voorzitter meent dat de betrokkenheid van de verschillende bij deze materie betrokken sectorcommissies diende gegarandeerd, in casu die Sectoriële Commissie Metaalverwerking. Het SERV-advies beantwoordt in ruime mate aan de krachtlijnen, tot stand gekomen in deze sectorcommissie.

De heer R. Voorhamme onderstreept het belang van de consensus tussen de werkgevers en vakbonden bij het vervullen van de adviserende rol door de SERV. Vervolgens schetst spreker de basisprincipes van het SERV-advies als volgt.

1. Basisprincipes

Spreker vestigt er de aandacht op dat economische compensaties concurrentieverstorend zijn en niet passen in het kader van een ééngemaakte en vrije Europese markt. In de praktijk wordt echter ook in de ons omringende buurlanden dit principe toegepast en zijn vrijwel overal economische compensaties van toepassing. In die zin acht spreker het niet opportuun dat de Vlaamse en de Belgische overheid een pioniersrol gaan spelen en kunnen economische compensaties voorlopig nog worden toegelaten. Indien de economische compensaties nog kunnen, dan moeten zij wel aan een aantal strikte voorwaarden voldoen.

Spreker merkt op dat de economische compensaties een exclusieve bevoegdheid zijn van de Gewesten, dit betekent dat de Vlaamse overheid zelf moet kunnen beslissen over de economische compensaties en er consequent ook de kostprijs van moet dragen. De doorkruising van de verschillende bevoegdheidsniveaus inzake de economische compensaties resulteert in een complexe procedure.

2. Voorwaarden waaraan de economische compensaties moeten voldoen

De heer R. Voorhamme stelt dat deze een duurzaam effect op de economie moeten creëren. Allerlei compensaties die niet resulteren in een structurele ondersteuning van het Vlaams economisch weefsel, zijn niet dienstig.

De economische compensaties moeten van hetzelfde technologische gehalte zijn als de militaire bestellingen.

De economische compensaties moeten reëel en verifieerbaar zijn. Inzake de invulling van de beloofde economische compensaties bij legerbestellingen loopt het immers vaak fout.

Het beslissingsproces moet gebeuren op basis van objectieve en meetbare criteria. De prijzen voor de legerbestellingen moeten opgegeven worden met en zonder meerkost voor de economische compensaties. Daarenboven pleit spreker voor sluitende controle- en sanctievoorwaarden. Vaak worden overeenkomsten niet nageleefd.

III. UITEENZETTING DOOR MEVROUW RIA VAN PEER, ATTACHE BIJ DE SERV

Mevrouw Ria Van Peer licht aan de hand van de studie in bijlage bij het SERV-advies volgende aspecten bondig toe.

1. Voor- en nadelen van de economische compensaties

Mevrouw Ria Van Peer stipt aan dat in België bijna de helft van de militaire bestellingen in het buitenland wordt geplaatst. Het is juist voor aankopen in het buitenland dat de formule van economische compensaties geldt. Economische compensaties worden immers nagestreefd als geïntegreerde productie of coproductie in de praktijk niet haalbaar zijn of volkomen uitgesloten.

Spreker refereert voor de verschillende soorten compensaties naar het SERV-advies en licht de voor- en de nadelen van de verschillende soorten compensaties als volgt toe.

Schema 1: Voor- en nadelen verbonden aan economische compensaties

VOORDELEN

- positieve invloed op de handelsbalans
- blijvende produktiecapaciteit
- gunstige effecten op de werkgelegenheid
- instrument van industriële politiek, sectorale en regionale
- spin off op de langere termijn (technologisch)
- verwerven van faam op internationaal niveau

NADELEN

- element van verstoring economische concurrentie
- afbreuk aan het principe beste verhouding „prijs-kwaliteit”
- politieke manipulaties en lobbywerk
- weinig doorzichtig en controleerbaar
- slechts tijdelijk gunstige effecten op de werkgelegenheid
- de boetes zijn niet efficiënt
- federale beslissing waarvan de effecten regionaal zijn
- grote afhankelijkheid t.o.v. de militaire overheid
- uiting van protectionisme
- trager en compensaties vallen gemiddeld 10 tot 25 % duurder uit

Schema 2 : Voor- en nadelen verbonden aan indirecte compensaties

VOORDELEN

- de volledige industrie is betrokken
- langlopende contracten
- opening van nieuwe markten
- enige mogelijkheid die rest als er geen eigen productie of co-productie mogelijk is
- civiele markten zijn stabiel dan militaire markten
- overdracht know-how
- minder afhankelijk van de cyclus van de bestellingen

NADELEN

- risico op een ruilhandel
- niet gemakkelijk voldoende technologisch gehalte
- controle is moeilijk
- kleine (verwaarloosbare) meerprijs
- de waarde van de compensaties is moeilijk te achterhalen (bv. kapitaalparticipaties)
- enkel door buitenlandse groepen gewaarborgd

2. Over hoeveel frank gaat het ?

Mevrouw Ria Van Peer benadrukt dat het geen gemakkelijke opgave was voor de SERV een inzicht te krijgen in de uitvoering van de economische compensaties die gepaard gaan met de bestellingen van defensiemateriaal.

De SERV poogde toch een inzicht hierin te verkrijgen en roeide hiervoor met de riemen die hij ter beschikking had en won ter zake de nodige informatie in bij diverse bronnen.

Volgens de diensten van de BDBL (Belgische Dienst voor het Bedrijfsleven en de Landbouw, federale dienst bevoegd voor het opvolgen van de economische compensaties) werden er van 1989 tot juni 1994 voor een bedrag van 22,8 miljard BF aanvaard ten voordele van Vlaamse ondernemingen.

Tabel 1 geeft hiervan de verdeling over de jaren heen.

De voornaamste programma's zijn F 16 Follow on Buy, Volvo, Augusta, Iltis, Mijnenjagers, Bemilcom, Saab, Carapace, RITA-MSE en BAMS.

Tabel 1 : Overeengekomen economische compensaties ten voordele van Vlaamse bedrijven

	in miljarden frank
1989	6.3
1990	7.1
1991	4.7
1992	3.3
1993	1.4
1994 (eerste helft van het jaar)	0.06

Bron : BDBL

3. Welk prijskaartje hangt er aan de economische compensaties ?

Spreker stipt aan dat hoewel er over militaire bestedingen en over de economische compensaties die eraan verbonden zijn, veel geschreven en gedebatteerd wordt, het opvallend is hoe weinig theoretisch en op basis van cijfermatige analyses deze debatten geschieden.

Typerend, volgens spreker is bijvoorbeeld dat de ramingen van de meerkost van de economische compensaties variëren van nul tot 30,40 ja zelfs 45 %.

Spreker illustreert dit aan de hand van een voorbeeld.

Rand Corporation onderzocht de meerkost van het eerste F 16-programma (116 vliegtuigen daarvan waren besteld voor België) en kwam tot de vaststelling dat deze 34 % meer gekost hebben dan als ze „on the shelf” waren gekocht in de Verenigde Staten.

De minister van Landsverdediging raamt de meerkost op 10 % tot 25 %.

4. Welke zijn de sociaal-economische effecten ?

Mevrouw R. Van Peer stelt vast dat de toekenning van economische compensaties bij legerbestellingen zeer actueel is. Spreker wijst erop dat er slechts sporadisch wetenschappelijk onderzoek van de macro- en micro-economische impact ervan werd verricht.

De studie in bijlage bij het SERV-advies gaat uitgebreid in op de macro-economische betekenis van de militaire bestedingen, de werkgelegenheid, de structuur van de Belgische en de Europese defensienijverheid e.d.m.

Ook is er een hoofdstuk gewijd aan de conversieproblematiek. Spreker stipt aan dat in de SERV-nota veel aandacht wordt besteed aan de defensie-industrie. Spreker verduidelijkt dit als volgt. Economische compensaties, en dan in de eerste plaats vooral de directe compensaties, zijn zeer nauw verbonden met die industrie.

Voor indirecte compensaties is dit uiteraard minder het geval.

Spreker stipt aan dat bij dit alles het opvallend is dat er zeer weinig economisch onderzoek is verricht naar het nut en het onnut van economische compensaties. Spreker refereert in deze context naar de studie van Dulbea¹. In deze studie werden in opdracht van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven de micro-economische en de macro-economische effecten van de economische compensaties onderzocht.

In deze studie werden als micro-economische effecten weerhouden :

- de economische effecten : ondernemingen uit de defensiesector (directe en semi-directe compensaties) en grotere ondernemingen, veel „dual use” industrieën worden een voldoende grote bestellingen/activiteiten gegarandeerd ;

- de technologische effecten : via de betrokkenheid met grotere (buitenlandse) ondernemingen. wordt de mogelijkheid gecreëerd tot het verwerven van technologische know how die anders niet was tot stand gekomen ;

- de sociale effecten : de economische compensaties dragen bij tot de creatie en het behoud van de werkgelegenheid. Vooral voor de ondernemingen in verval in bepaalde streken is dit een sterk argument om economische compensaties te bedingen.

Wat de macro- en de meso-economische aspecten betreft, stelt spreker dat door DULBEA een input-outputmethode werd uitgewerkt om de impact van de defensieuitgaven (inclusief de economische compensaties) te meten.

Een van de conclusies van dit onderzoek was dat militaire overheidsuitgaven niet al te sterk verschillen naar effecten van andere segmenten van de eindvraag in de Belgische economie.

Uit de studie van DULBEA bleek eveneens dat de militaire bestellingen voor twee subsectoren van levensbelang zijn, nl. andere transportmiddelen, bureaumachines en in mindere mate voor de sector van de materialen en elektrische uitrustingen.

Uit de DULBEA-studie bleek dat enkel voor de economische compensaties de verschillen zeer groot waren naar macro-economische effecten toe, sterk schommelend van contract tot contract. 15 compensatiedossiers werden daartoe in detail onderzocht, waarbij er belangrijke verschillen tot uiting kwamen. Ook in het buitenland is er sporadisch onderzoek naar de effecten van economische compensaties.

¹ VAN BUSSELEN, Aspects macro-économiques de l'industrie belge de la défense, CRB-DULBEA. april 1992, blz. 55 e.v.

Spreker wijst erop dat een Nederlands onderzoek over de Leopard tanks tot de vaststelling kwam dat zowel voor de co-productie als voor de indirecte compensaties, de resultaten niet in overeenstemming waren met de theoretische economische effecten die verwacht konden worden.

Mevrouw R. Van Peer merkt op dat de complexiteit van de militaire aankopen die gepaard gaan met economische compensaties nog het best kan worden verduidelijkt aan de hand van een voorbeeld. Een voorbeeld van een contract met economische compensaties is het F 16 Follow on Buy-project, dat in samenwerking met de FLAG werd uitgewerkt. Voor nadere gedetailleerde informatie verwijst spreker naar het SERV-advies (blz. 35, e.v.). De tewerkstellingsreturn is moeilijk te becijferen ; wel dient vastgesteld dat er zeer veel bestellingen door Vlaamse ondernemingen werden uitgevoerd.

IV. VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN MET ANTWOORD VAN DE DELEGATIELEDEN

De heren J. Laverge, H. Candries, J. Sleenckx en A. Denys formuleren kritische bedenkingen over de opportuniteit van de formule van economische compensaties bij legerbestellingen. Dient dit systeem wel gehandhaafd ?

Deze leden wijzen op het concurrentieverstorend effect van de economische compensaties op de economie en de arbeidsmarkt. Daarenboven past deze regeling niet in het kader van een ééngemaakte en vrije Europese markt.

De heer H. Candries refereert in deze context naar een studie die door Prof. Struys in opdracht van de Koninklijke Militaire School over de economische compensaties werd verricht. Veelal komen deze neer op een bezigheidstherapie voor een kleine groep van ondernemingen, die veel energie en tijd spenderen aan het binnenrijven van economische compensaties, waarbij de handhaving van de sociale rust vaak als pasmunt wordt gebruikt.

Daarenboven stelt het lid vast dat in deze bedrijven meestal zeer hooggekwalificeerd en hoogbetaald personeel aanwezig is, maar dat dit geen aanleiding heeft gegeven tot de creatie van nieuw economisch hoogwaardig potentieel. Hierdoor ontstaat eveneens een distorsie op de arbeidsmarkt. Bepaalde hooggekwalificeerde beroepscategorieën zullen omwille van hun hoog bezoldigingsniveau aldus onbeschikbaar blijven voor jonge, startende ondernemingen in innovatieve bedrijfstakken met een hoog groeipotentieel. Dit is een rem op de R & D-activiteiten, die zich ook verder zal doorzetten in het ganse industrieel weefsel van de regio.

Spreker stelt dat, indien de formule van de economische compensaties toch nog zal gehandhaafd worden er dient gestreefd naar een maximale valorisatie ervan.

De heren J. Sleenckx en A. Denys stellen zich eveneens kritisch op, vermits aan de toekenning van economische compensaties, veel lobbywerk voorafgaat, dat zich afspeelt in een brede schemerzone, waar „affairisme” en corruptiemogelijkheden, om de hoek loeren.

De heer H. Candries verwijst in deze context naar de federale onderzoekscommissie, die poogt nieuwe contouren te schetsen voor de regeling van de problematiek van de economische compensaties bij legerbestellingen.

De heer J. Laverge verbaast er zich over dat de formule van de economische compensaties alleen geldt voor legerbestellingen die in het buitenland worden geplaatst. Deze for-

mule wordt niet toegepast door andere bedrijven (Sabena, Belgacom).

Spreker vraagt hierover nadere toelichting en wenst te vernemen hoe dit systeem is gegroeid.

Mevrouw R. Van Peer verduidelijkt dat de invoering van de formule van economische compensaties nauw samenhangt met het specifieke karakter van de militaire industrie, die vooral dient gerelateerd met de markt van de overheidsbestellingen. In de marge van de militaire industrie is er inderdaad een sterke lobby-activiteit waar te nemen. De defensie-industrie die gedeeltelijk gelokaliseerd is in Wallonië, is sterk geïnternationaliseerd. Daarenboven genieten economische compensaties en militaire bestellingen volgens artikel 223 van het EEG-Verdrag van een uitzonderingsregeling.

De heer R. Voorhamme wijst er nog op dat binnen de Europese Unie er inzake overheidsbestellingen een concurrentiële markt is georganiseerd.

Spreker stelt dat de Europese Commissie waakt over de naleving van de mededingingsregels. In het dossier Van Hool werd klacht neergelegd bij het Europees Hof van Justitie, doch dit is niet mogelijk voor legerbestellingen. Hiervoor is geen rechtsingang bij het Europese Hof van Justitie mogelijk.

Volledigheidshalve merkt de heer H. Candries nog op dat de formule van de economische compensaties zijn oorsprong vindt in het Marshall Plan na Wereldoorlog II. In deze dient eveneens het Mutual Defense Assistance Programm (MDAP) vermeld. Vanuit de VSA en GB werden, op basis van good-will, militaire middelen ter beschikking gesteld. Een aankoop van „Hunters” werd binnen het MDAP gefinancierd. De Belgische Staat verwierf dus geen eigendomsrechten op deze „nieuwe Hunters”. Na de afschaffing van dit programma diende België deze toestellen terug te geven. Vooral onder Franse druk werd na de afbouw van het MDAP gestart met de formule van de economische compensaties. De VSA werden verplicht, in ruil voor Franse legerbestellingen in Frankrijk economische compensaties te voorzien. Dit werd spoedig op Europees niveau veralgemeend.

Inzake SABENA werd eveneens gedurende jaren een soort compensatiepolitiek gevoerd, o.m. de verwerving van landingsrechten in Amerika. Thans is deze compensatiepolitiek afgebouwd. In het kader van de openstelling van de markten in Oost-Europa zullen echter nieuwe compensatietechnieken opduiken (o.m. in de Ruimtevaartsector).

De heer A. Denys stelt vast dat bepaalde economische sectoren (FLAG) subsidies ontvangen en andere niet ! Hij vindt dit unfair.

De heer R. Voorhamme repliceert dat het SERV-advies stoelt op een consensus, tussen de SERV-partners. Een van de belangrijkste partners is het VEV en via het VEV was FLAG eveneens bij de totstandkoming van dit advies betrokken en hechtte het hieraan zijn instemming.

Dit SERV-advies mag zeker niet beschouwd worden als een federaal deloyaal advies. Integendeel, de totstandkoming van de adviesprocedure in de SERV staat borg voor een serene vertolking van het respect van de Gewesten voor de federale staatsstructuur. De instandhouding van de formule van de economische compensaties, noopt tot overleg tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest.

Spreker is hiervan voorstander, vermits aldus een spontane federale loyaliteit kan groeien in plaats van een compromisregeling die door de federale overheid aan de Gewesten wordt opgelegd.

Inzake de voorwaarden waaraan de economische compensaties moeten voldoen merken de heren H. Candries en J. Laverge op dat het met de invulling van de beloofde economische compensaties bij legerbestellingen wel eens fout loopt, ondanks het hoge prijskaartje dat hieraan vasthangt.

De heer H. Candries stelt dat zeer weinig programma's leiden tot de toekenning van economische compensaties van 100 %. Er zijn wel uitschieters tot 500 %, maar in hoeverre zijn deze geloofwaardig, doch meestal schommelen economische compensaties rond 80 %, o.m. het programma van de F 16. Voor bijkomende F 16-vliegtuigen werden de economische compensaties voor het Vlaamse Gewest berekend in een percentage op de globaliteit van de economische compensaties ten belope van 80 %.

De heer Ph. Muyters stelt dat het onmogelijk is de exacte impact in te schatten van de al dan niet toekenning van economische compensaties. De SERV beschikt hieromtrent over geen gegevens. Wel beaamt de SERV in zijn advies dat de bedongen compensaties niet altijd correct worden ingevuld. De controle- en sanctievoorwaarden zijn ook niet altijd even adequaat.

De heer J. Laverge meent dat zonder de toekenning van economische compensaties vermoedelijk een aantal Vlaamse bedrijven toch legerbestellingen zouden uitvoeren.

De heer Ph. Muyters stipt aan dat de SERV wel het bedrag kan becijferen van de economische compensaties, die de afgelopen jaren werden toegekend en een raming maken van de meerkost ervoor. De gegevens ter zake zijn echter uiteenlopend. Wel blijkt reeds dat indirecte compensaties voordeliger zijn dan directe compensaties.

Spreker merkt op dat vergelijkingen moeilijk liggen, vermits de offertes vaak meestal het totaalbedrag vermelden van de legerbestellingen, waarvoor men de toekenning van economische compensaties plausibel acht.

Mevrouw R. Van Peer stipt aan dat het percentage van de compensaties wordt berekend op de facturatieprijs. Het verschil tussen de meerkost van directe en indirecte economische compensaties is moeilijk exact te becijferen.

Spreker beaamt dat er aan economische compensaties steeds een meerkost is verbonden. Men kan dit als een nadeel beschouwen, doch het opzetten van een speciale produktie-infrastructuur van testingapparatuur, van het op punt stellen van bepaalde reeksen e.d.m. resulteert onvermijdelijk in meerkosten. Dit argument zou echter in mindere mate gelden voor indirecte compensaties.

De heer J. Laverge merkt op dat uit de uiteenzetting van mevrouw R. Van Peer, uit punt 3 blijkt dat de ramingen van de meerkost van de economische compensaties sterk uiteenlopen. Uit het onderzoek van Rand Corporation blijkt dat het eerste F 16-programma 34 % meer gekost heeft, ten gevolge van economische compensaties.

Spreker wenst te vernemen of deze meerkost van 34 % terug te vinden is in het totale pakket van de economische compensaties. De heer H. Candries merkt op dat dit project de vrucht is van een internationale samenwerking. Zo is het moeilijk een referentie te vinden voor de bepaling van een meerkost.

Mevrouw R. Van Peer antwoordt hierop ontkennend, vermits het slechts om een geraamde meerkost gaat.

Hierop vraagt de heer J. Laverge nadere uitleg op de mogelijke impact van de economische compensaties op de tewerkstelling.

De heer R. Voorhamme antwoordt dat dit moeilijk te berekenen is.

De heer J. Laverge, voorzitter, betwijfelt vervolgens het nut van economische compensaties. Welke sociaal-economische effecten zijn hieraan verbonden ?

Het lid peilt naar de tewerkstellingsreturn en het duurzame socio-economisch effect op het Vlaams industrieel weefsel.

Het lid wenst te vernemen hoe bepaalde Vlaamse bedrijven evolueerden, na de toekenning van economische compensaties, op het vlak van technologische vernieuwing, creatie en behoud van werkgelegenheid. Bestaan hierover gegevens ?

Spreker meent dat het weinig zinvol is economische compensaties te verdelen, indien de bedrijven hiervan geen duurzame socio-economische impact ondervinden.

Het lid wijst op de aanzienlijke meerkost die gepaard gaat met economische compensaties en die betaald wordt door alle belastingbetalers.

De heer R. Voorhamme antwoordt dat het een bijzonder delicate en moeilijke opdracht is de effectieve economische return in te schatten, gelet op het feit dat heel wat compensaties worden gerealiseerd in de toeleveringsbedrijven van de defensiesector.

Daarenboven dient ook rekening gehouden met de economische context van het bedrijf, in de hypothese dat het bedrijf er niet in slaagde van economische compensaties te genieten. Het Vlaamse ondernemersschap geeft blijk van een groot dynamisme in de prospectie van andere marktsegmenten.

De heer R. Voorhamme meent dat economische compensaties binnen een technologisch goed onderbouwde bedrijfsstructuur, op lange termijn een positieve incentive zijn voor de bevordering van de O & O-activiteiten van de ondernemingen. Bij bedrijven die over een te beperkte technologische onderbouw beschikken en die van directe of indirecte economische compensaties genieten, zullen deze economische compensaties in een averechts effect sorteren.

Spreker benadrukt dat al deze elementen slechts ten dele objectiveerbaar zijn, wat een exacte berekening van het duurzame effect op de economische context bemoeilijkt. De vaststellingen van de SERV inzake de economische compensaties waren verbonden aan welbepaalde voorwaarden die door de SERV als sociaal-economische partner werden vooropgesteld (positieve impact op economie, tewerkstelling, enz.).

Voor de SERV hoeven economische compensaties niet en kunnen deze binnen enkele jaren afgebouwd worden.

De heer J. Taylor maant echter aan tot enige omzichtigheid ter zake.

Spreker stelt, dat gelet op het feit dat de economische compensaties in de ons omringende landen en in de internationale contracten worden gehandhaafd, Vlaanderen zich niet al te resoluut mag opstellen inzake de afbouw ervan. Het kleinschalige karakter van de economie en de preciaire situatie op de arbeidsmarkt laten dit niet toe.

De heer H. Candries meent dat een te gereserveerde opstelling van Vlaanderen slechts in het voordeel zal spelen van Wallonië, die aldus miljarden zal binnenrijven.

De heer R. Voorhamme refereert naar de bepalingen van artikel 223 van het EEG-Verdrag, volgens dewelke militaire bestellingen en economische compensaties toegelaten zijn. In afwachting van een verdere liberalisering van de Europese defensiemarkt, pleit de heer R. Voorhamme voor een eenvormige benadering van de markt van de overheidsbestellingen. Spreker stipt aan dat het Europees ondersteuningsbeleid gebaseerd is op eenvormige ondersteuningsmechanismen in alle lid-staten.

De heren H. Candries, J. Laverge en A. Denys stellen vervolgens vast dat er inzake de economische compensaties tussen de verschillende gewesten accentverschillen bestaan en pleiten voor de volledige autonomie van de gewesten ter zake.

De heer Ph. Muyters antwoordt dat uit het SERV-advies duidelijk blijkt dat het Vlaamse Gewest inzake economische compensaties ten volle haar bevoegdheid moet kunnen laten gelden. Hierbij merkt spreker op dat het federale bevoegdheidsniveau bevoegd blijft voor de legerbestellingen.

De heer R. Voorhamme verduidelijkt dat de SERV aan de Vlaamse regering een advies verstrekke maar dat de Vlaamse regering niet kan interfereren in het federaal bevoegdheidsechelon. De Vlaamse regering is wél bevoegd voor het economisch beleid dat tot de exclusieve bevoegdheid van de gewesten behoort (art. 6, § 1, VI, van de bijzondere wet van 08.08.1980).

De SERV is zich terdege bewust van **de** divergerende visies in de verschillende gewesten inzake het systeem van de economische compensaties. Mocht er evenwel door het federale bevoegdheidsniveau over de regio's heen, een beleidsvisie ter zake worden uitgewerkt, dan zal deze steeds de resultante zijn van een belangenafweging van de verschillende regio's. De SERV is voorstander van de volledige regionalisering van de economische compensaties. De gewesten dienen ten volle hun autonomie ter zake uit te putten. Spreker stipt aan dat het volledig opnemen van het beslissingsrecht over een economische aangelegenheid door de gewesten, impliceert dat de gewesten ook de budgettaire meerkost hiervan moeten dragen. De SERV reikte in zijn advies deze denkpiste aan, en pleit ervoor, indien het federale niveau de economische compensaties blijft handhaven, bij een afschaffing ervan in het Vlaamse Gewest, de meerkost ervan dient verhaald op het Waalse Gewest. Spreker dringt met betrekking op de bevoegdheidsregeling nog aan op meer homogene bevoegdheidspakketten, vermits het weinig zinvol is dat de gewesten vanuit een welbepaalde strategische beleidsvisie een economisch beleid zouden voeren dat haaks staat op het federaal defensiebeleid. De huidige federale staatsstructuur werkt deze bevoegdheidsversnippering in de hand, wat leidt tot een disconcordantie in het federaal en regionaal beleid. Spreker meent dat in Vlaanderen het debat over de economische compensaties al te vaak vanuit een verkeerde invalshoek werd gevoerd. Gelet op de federale bevoegdheid inzake legerbestellingen voelde Vlaanderen zich geruime tijd stiefmoederlijk behandeld. Het recht op economische compensaties werd te veel uitgedrukt in percentages. Een verdere budgettaire responsabilisering van de gewesten en de efficiënte besteding van de overheidsmiddelen verdienen prioritaire aandacht. In deze context merkt de heer J. Laverge op dat mocht Vlaanderen niet geïnteresseerd zijn in bepaalde economische compensaties, dit in feite op federaal niveau een budgettaire besparing impliceert. Kan Vlaanderen deze financiële middelen aanwenden voor het voeren van een autonoom gewestelijk economisch beleid ?

De heer Ph. Muyters beaamt dat over deze denkpiste eveneens door de SERV grondig is nagedacht. Deze piste werd niet expliciet weerhouden vermits het economisch beleid reeds een exclusieve bevoegdheid is van de gewesten.

Het probleem van een overheveling van budgettaire middelen uit de federale budgettaire enveloppe naar de gewesten stelt zich aldus niet. Wel kunnen de gewesten ten volle hun bevoegdheid inzake het economisch beleid aanwenden voor het aantrekken van voldoende budgettaire middelen, eventueel door interne budgettaire herschikkingen (economische expansiefondsen).

De heer R. Voorhamme maant aan tot enige omzichtigheid, om niet te vervallen in consumptie-federalisme. Gelet op de preciaire federale financiële toestand is het onverantwoord nutteloos belastinggelden te besteden. Het beslissingsrecht van de gewesten over het economisch beleid, impliceert dat de gewesten niet langer de financiële last van de meerkost van economische compensaties kunnen afwentelen op de federale overheid. Ter zake zal tussen het federale echelon en de gewesten dienen onderhandeld.

In de marge van deze gedachtenwisseling merkt de heer C. Lisabeth op dat er niet steeds meerkosten verbonden zijn aan economische compensaties. Indien de federale overheid bepaalde legerbestellingen plaatst, zal de aangezochte firma, zich bij de prijsbepaling steeds richten op de prijzen van andere firma's, in Vlaanderen of Wallonië. Sommige bestellingen die aan een bepaalde regio worden toegewezen resulteren dan weer wel in een meerkost. Dient het gewest dan in te staan voor deze meerkost ? Economische compensaties verbonden aan het produkt zelf en de onderdelen ervan kunnen aldus resulteren in economische distorsies in de economische context van de regio's. De heer J. Laverge beaamt dit en stelt dat indien het Waalse Gewest toch bereid is om de financiële meerkost te dragen van economische compensaties de Waalse bedrijven aldus over een belangrijke investeringsmogelijkheid beschikken.

De heer R. Voorhamme verduidelijkt dat met de leverancier een overeenkomst dient afgesloten. De SERV dringt er in zijn advies op aan dat de prijzen voor de legerbestellingen moeten worden opgegeven met en zonder meerkost voor de economische compensaties. De appreciatiebevoegdheid over de verhouding prijs/kwaliteit van het legermateriaal, behoort toe aan de federale overheid. Zelfs indien loyale economische compensaties worden in het vooruitzicht gesteld, mag hieraan niet worden getornd.

De heren J. Weyts en J. Taylor bespeuren hierin een dualiteit. Immers, indien een leverancier van de federale overheid een bestelling van onderdelen plaatst in Vlaanderen kan dit moeilijk aangerekend worden als een compensatie. Daarenboven merkt de heer J. Taylor op dat door de federale overheid, alleen reeds vanuit het oogmerk van de economische compensaties belangrijke bestellingen worden geplaatst.

Spreker benadrukt dat de federale overheid de meest interessante en optimale aankoop dient te verrichten, waardoor compensaties niet meer vanzelfsprekend zijn. De heer R. Voorhamme beaamt dat bepaalde materialen alhoewel ze kwalitatief minder bevredigend zijn, toch nog beantwoorden aan een minimale kwaliteitsnorm. Andere materialen van meer hoogstaande kwaliteit vallen daarenboven duurder uit. De federale regering kan, op aandringen van een gewest, inderdaad minder kwaliteitsvolle materialen aankopen. Spreker benadrukt het belang van het respect voor de federale loyaliteit.

De heer H. Candries meent dat het plaatsen van legerbestellingen, zuiver vanuit het oogmerk van economische compensaties, de indruk wekt dat de voorkeur wordt gegeven aan directe compensaties omwille van de meerkost van indirecte economische compensaties. Daarenboven werkt de formule van economische compensaties arbeidsherverdelend tussen de verschillende constructeurs. Gelet op de internationale dimensie van de Vlaamse industrie via internationale industriële samenwerkingsverbanden hoeven een aantal Vlaamse bedrijven geen economische compensaties, gelet op hun performante rol op de internationale markt (Bekaert, Gevaert). Men dient er zich vooral van bewust te zijn dat de meerkost wordt gespreid over alle belastingbetalers.

De heer R. Voorhamme refereert naar FLAG, dit poneert dat het Vlaamse bedrijfsleven beter gediend is door correcte spelregels en beaamt dat bepaalde bedrijven inderdaad voldoende competitief zijn en niet dienen te lobbyen voor economische compensaties.

Inzake het afdingen van economische compensaties door het Vlaamse Gewest meent de heer J. Taylor op dat het interessant zou zijn eens na te gaan, waar en hoe de procedure ter zake verloopt. De heer Ph. Muyters wijst erop dat het SERV-advies een voorstel voor procedure inzake economische compensaties aanreikt. Ook in de studie in bijlage van het advies (bijlage 2) wordt hieraan aandacht besteed. Spreker refereert naar het schematisch overzicht van de huidige procedure voor militaire bestellingen, dat opgenomen is in bijlage 2 van de studie gevoegd bij het SERV-advies.

De heer Ph. Muyters wijst erop dat indien door één of ander onderdeel van het leger een behoefte tot het plaatsen van een militaire bestelling wordt geformuleerd, de Generale Staf de noodzakelijkheid en de prioriteit ervan onderzoekt. Na de invulling van de aankoopaanvraag, wordt deze nagekeken door de Aankoopdienst. De bepaling van de gunningswijze geschiedt in de Ministerraad. De Inspecteur van Financien waakt over de financiële aspecten van de bestelling, terwijl de Generale Staf de militair-strategische aspecten ervan bewaakt. Het economische luik van de bestelling wordt afgehandeld door het Ministerie van Economische Zaken.

Voor iedere offerte worden drie dossiers aangelegd (financieel-administratief onderzoek, technische evaluatie, economisch onderzoek). Deze dossiers worden onafhankelijk van elkaar onderzocht. De rangorde wordt vastgelegd na een technisch-financiële en economische evaluatie. De minister van Landsverdediging zal op basis van deze technisch-financiële rangschikking en economische rangschikking een beslissing treffen. In deze procedure zijn de gewesten nog niet geïntegreerd.

De heer Ph. Muyters meent dat de gewesten in deze procedure kunnen worden ingeschakeld, via het Overlegcomité voor Economische Compensaties. Spreker refereert ter zake naar Schema 1 : „Exclusieve bevoegdheid voor economische compensaties”, opgenomen in Bijlage 2 van de studie, gevoegd bij het SERV-advies.

Op het ogenblik dat de Ministerraad zijn fiat geeft voor de opmaak van de lastencohiers evalueert Vlaanderen via de Vlaamse Commissie voor Economische Compensaties zelf de aard en de inhoud van de compensaties, na zelf onderhandelingen te hebben gevoerd met de verschillende leveranciers.

De SERV pleit voor de opmaak van twee offertes. De prijs voor compensaties dient apart opgenomen in de offerte. Aldus verkrijgt men een duidelijk inzicht in de meerkost van de compensaties. Vlaanderen kan aldus zelf beslissen en oordelen over de besteding van deze gelden aan economische compensaties en ze afwegen tegen andere dossiers bv. inves-

terings- en welzijnsdossiers. Daarenboven dient Vlaanderen op basis van prijs/kwaliteit inzake het technisch-financiële dossier een short-list te ontvangen met de kandidaten die na de technisch-financiële beoordeling nog in aanmerking komen.

Op dat ogenblik kan Vlaanderen op basis hiervan reeds oordelen over mogelijke compensaties. De minister van Landsverdediging toetst de prijs/kwaliteit op strikt technische gronden. Het economisch compensatiedossier wordt hem eveneens overgemaakt en kan eventueel een andere rangschikking inzake de verhouding prijs/kwaliteit doorvoeren.

De heer A. Denys werpt het probleem op van de onwilgheid van een gewest. De heer Ph. Muyters verduidelijkt dat de verschillende gewesten reeds in de aanlooperperiode, na gaan welke economische compensaties hun specifieke voorkeur genieten. Ter zake treden soms regionale verschillen op. Alleen bij discussie inzake de compensaties met de aanbieder, wordt de verdeelsleutel gehanteerd. Hierop merkt de heer J. Laverge op dat het hanteren van een verdeelsleutel van 55 percent voor Vlaanderen overbodig is, gelet op het uitdrukkelijke verzoek van de SERV, inzake de meerkost van de economische compensaties te streven naar een zo groot mogelijke responsabilisering van de gewesten.

De heer Ph. Muyters stelt dat zolang de gewesten instaan voor de financiële last van de meerkost van de economische compensaties er geen problemen zullen rijzen. Ook het opzetten van structuren met betrekking tot de economische compensaties (bv. Overlegcomité van Economische Compensaties, Vlaamse Commissie voor Economische Compensaties) staat volgens de heer J. Laverge haaks op de financiële responsabilisering van de Gewesten.

Aan de hand van schema 2 : „Versterking van de Vlaamse betrokkenheid in de huidige procedure” (Bijlage 2 van de studie, in bijlage van het advies gevoegd) pleit de heer Ph. Muyters vervolgens voor een grotere betrokkenheid van het Vlaamse, Waalse en Brusselse Gewest bij de toekenning van de economische compensaties. Dit schema kan evenwel nog verder worden verfijnd, aldus spreker, vooral op het vlak van de controle, het autonome beslissingsrecht van de gewesten en hun financiële responsabilisering inzake de meerkost van de economische compensaties.

De heer H. Candries stelt dat hij overleg zal plegen met de leden van de Vlaamse Raad die zetelen in de federale Onderzoekscommissie, met het oog op de redactie van een voorstel van resolutie, ter bevordering van het overleg tussen de verschillende Gewesten ter zake.

De heer A. Denys kondigt tenslotte namens de VLD-fractie de indiening aan van een voorstel van resolutie met betrekking tot de economische compensaties. Spreker verklaart dat hij zich ter zake zal laten inspireren door het SERV-advies en onderstreept vervolgens het belang van een duidelijke stellingname van het Vlaamse Gewest nopens het systeem van de economische compensaties. De Vlaamse Raad dient bij de Vlaamse regering aan te dringen ter zake een politiek signaal te geven.

De verslaggever,

H. CANDRIES

De voorzitter,

J. LAVERGE
